

Голас РАДЗІМЫ

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ
І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 55 (540)

Ліпень 1961 г.

Год выдання 7-ы

ХУТКАСЦЬ, СМЕЛАСЦЬ, МАЙСТЭРСТВА

Савецкі Саюз
далека уперадзе

Фанфарны сігнал «Слухайце ўсе!» разнісіцца над зялёным полем. Гучыць Гімн Савецкага Саюза і артылерыйскі салют. Так пачалося 9 ліпеня ў Тушыне традыцыйнае свята ў гонар Дня паветранага флоту СССР.

З апошнімі гукамі гімна над аэрадромам паяўляецца група з 44 спартыўных самалётаў «ЯК-18». Яны ляцяць у дэсным строі, ствараючы ў небе дарагое кожнаму з нас слова — «Ленін».

Над полем — верталёты-сцяганосцы. Яны праносяць флагі Савецкага Саюза, саюзных рэспублік, вымпелы Ваенна-Паветраных Сіл Савецкай Арміі, Аэрафлоту і Добраахвотнага таварыства садзеяння арміі, авіяцыі і флоту. За імі калона верталётаў нясе мадэлі савецкіх штучных спадарожнікаў, касмічных станцый і кабіны праслаўленага карабля «Усход».

Небасхіл ператвараецца ў гіганцкую цыркавую арэну. Пачынаецца паказ спартыўнага майстэрства лётчыкаў, планерыстаў і парашутыстаў Добраахвотнага таварыства садзеяння арміі, авіяцыі і флоту. Дакладней было б сказаць, што гэта акрабаты паветра, якія выконваюць каскады складанейшых фігур, пабудову, віражы.

Мудрагелістая вязь, якая вынімаеца спартыўна-акрабатычнымі самалётамі «ЯК-18П», змяняецца бязгучным пралётам доўгакрылых планёраў, а затым рознакаляровымі гірляндамі парашутаў. Гэта, бадай, самае прыгожае з аддзяленняў паветранага свята!

Дзве машыны набліжаюцца да цэнтра аэрадрома. І толькі тут глядачы бачаць, што верхні «ЯК-18П» ляціць уверх коламі: яго пілот вісіць у кабіне ўніз галавой у некалькіх метрах ад свайго напарніка, які вядзе ніжні самалёт. І ў такім становішчы — «галава да галавы» — гошці маскоўскага свята кіюлянін Уладзімір Валавель і мінчанін Вадзім Аўсянін выконваюць акрабатычны пілатаж. Сапраўды цыркавы трук, толькі выканаўцы яго не артысты, а пілоты.

У сімфонію паветранага парада ўрываюцца басовыя ноты: з захаду набліжаецца армада цяжкіх многаматорных караблёў Грамадзянскага Паветранага Флоту. Іх па праву ўзначальвае флагман Аэрафлоту — самы вялікі самалёт у свеце «ТУ-114».

У паветраным акіяне, быццам серабрыстыя лятучыя рыбы, імкліва і бязгучна плывуць ваенныя самалёты. І толькі калі яны пачынаюць рабіць фігуры або пакідаюць аэрадром, на глядачоў абрушваецца гром. Вось наколькі абганяюць гэтыя выдатныя машыны шум уласных рухавікоў, пацвярджаючы, што гром заўсёды прыходзіць за маланкай.

Трыццаць чатыры мінулы працягваецца ваеннае аддзяленне па-

рада. Увесь гэты час адведзены паказу выдатнай тэхнікі, створанай у калектывах, якімі кіруюць авіяцыйныя канструктары А. Н. Тупалеў, А. І. Мікаян, В. М. Мясішчаў, А. М. Люлька, П. О. Сухой, С. К. Туманскі, А. С. Якаўлеў.

Парад працягваецца. Адна за адной праносяцца групы цяжкіх і лёгкіх самалётаў, выклікаючы не толькі захапленне, але і ўпэўненасць у несакрушальнай магутнасці Савецкага Паветранага Флоту.

Нязмерна ўзраслі хуткасці нашых машын, якія ўдвай і больш абганялі хуткасць гука, паветраны «палаток» іх падняўся яшчэ на дзесяткі кіламетраў, змянілася і ўзбраенне баявых самалётаў.

Бамбардзіроўшчыкі нясуць пад фюзеляжам замест бомб чырвоныя ракеты класа «паветра—зямля», а знішчальнікі замест гармат аснашчаны саманаводнымі снарадамі класа «паветра—паветра», якія самі адшукваюць цэль.

Цяжкія марскія самалёты-ракетаносцы нясуць магутныя ракеты, якія забяспечваюць паражэнне наземных і марскіх цэлей з далёкіх адлегласцей.

А вось і другія сюрпрызы — самалёты найвейшай канструкцыі. Імчыцца цяжкі рэактыўны самалёт-носьбіт, які пілатуе вядомы лётчык Герой Савецкага Саюза Мікалай Гарайнаў. Яго супраджаюць два знішчальнікі.

Нават неспрактыванаму глядачу зразумела, што ў небе — апошняе слова авіяцыйнай тэхнікі. Велізарную машыну нясуць чатыры турбарэактыўныя рухавікі, двама з іх заканчваюцца крылы.

Яшчэ некалькі хуткіх машын праносяцца ў небе. Мы ведаем, што адну з іх пілатуе ўладальнік светнага рэкordu хуткасці падпалкоўнік Канстанцін Какінакі.

А вось і машына рэкардсмена вышыні — Героя Савецкага Саюза Георгія Масалава. Бязгучна з'явіўшыся над цэнтрам лётнага поля, лётчык уключае вадкасны рэактыўны рухавік. Сноп асяпляльнага полымя, быццам камета, вырываецца з хваста самалёта, ён з фантастычнай хуткасцю ўзлятае ў вышыню і знікае ў небе.

І нават на гэтым сюрпрызы не заканчваюцца. На травяністым покрыве разбягаецца сучасны скарасны самалёт. Прабегшы не больш двухсот метраў, лётчык А. Фядотаў уключае рэактыўныя паскаральнікі, і машына, як вогненная страла, імчыцца ў паветраныя прасторы.

Калі знік апошні самалёт, высокая ў небе раздаўся гром паветранага салюта. Самалёты салютавалі без зброі — яны адначасова і ўзгоднена праходзілі скрозь гукавы бар'ер, які некалькі год назад здаваўся непераадольнай перашкодай.

В. БЕЛІКАУ,
Ул. НАКАРАКАУ.

4 ліпеня ў Крыжоўку, у адзін з піянерскіх лагераў пад Мінскам, па запрашэнню Камітэта за вяртанне на Радзіму і развіццё культурных сувязей з суайчынікамі прыбыла група дзяцей нашых землякоў з Бельгіі. Кіраўніцай групы з'яўляецца актывістка Саюза Савецкіх Грамадзян Бельгіі Яўгенія Яфрэмаўна Якаўлева. Ніжэй мы друкуем яе ўражанні ад паездкі і першых дзён адпачынку ў лагеры. Фотарэпартаж аб жыцці дзяцей у лагеры змешчаны на 4-й старонцы.

На ўсё жыццё застанецца ў памяці дзяцей першае спатканне з матчынай Радзімай — СССР. Мы рыхтаваліся да гэтай урачыстай хвіліны.

Мы развучылі з дзецьмі хорам: «Прывітанне савецкім пагранічнікам!».

І вось мы пад'язджаем да Брэста. Горад гераізму, горад славы! У Брэсце нас сустрэкалі піянеры. Дзеці іх віталі: «Прывітанне савецкім піянерам Брэста ад піянераў з Бельгіі!» — і адразу ж запелі песню «Широка страна моя родная».

Савецкія піянеры падарылі нам розныя значкі. Пасля гэтага дзеці паелі ў рэстаране смачны абед і пайшлі на прагулку па горадзе з песнямі.

Паглядзелі горад, час ужо быў ісці на вакзал. У маленькім парку на вакзале дзеці разгаварыліся з брэстаўчанамі. Тыя іх пыталі, дзе яны так добра навучыліся гаварыць па-руску. Дзеці адказвалі: ад сваіх маці, якіх жорсткі лёс закінуў у час вайны ў чужыя краіны.

Вось зноў мы селі ў вагоны, цягнік крануўся, дзеці махалі рукамі. Увесь час мяне дыталі: — Калі ж мы нарэшце прыедем у піянерскі лагер?

Перад Мінскам нас клпатліва, з ласкай пабудзілі. На вакзале сустрэлі, дапамаглі дзецям паднесці рэчы, і спецыяльны аўтобус павёз нас у доўгачаканы лагер.

Вось і наш паварот. Вакол цёмна, таму што мы прыехалі ў дзве гадзіны ночы. Бачны толькі лес, сосны. Дзяцей адразу павялі ў лазню пад душ. Вы толькі, дарагія, зразумеіце: ім і спіні, і гадоўкі памылі, а каб гэта было ў Бельгіі, іх бы паклалі спаць без усякіх цыры-

моній і клопатаў. Каму там справа — чыстае дацця, хворае ці стамілася, там гавораць: бацькі самі павінны клапаціцца аб усім.

Пасля душа іх паклалі ў чыстыя пасцелі ў вялікім прасторным пакоі. Масавік лагера хутка знайшоў з імі агульную мову, рассямшыў усіх так, што ледзьве заснулі пасля такой веселасці. Я яшчэ забылася сказаць, што перад сном іх накармілі чаем і булачкамі. На кожным кроку адчувалася такая ўвага да нас, такія клопаты, а дзеці ж выраслі зусім у іншых умовах.

У дзевяць гадзін раніцы ўсталі, памыліся, пастроіліся на лінейку. Усе дзеці былі залічаны ў першы атрад. Яны адразу пазнаёміліся і падружыліся з савецкімі дзецьмі. Пасля снедання ўсе пайшлі ў лес, там выхавальца пазнаёміў іх з жыццём і раскладам дня, з планамі лагера. Масавік адразу ж пачаў развучаць з імі піянерскую песню «Бульба». З лесу вярталіся з кветкамі і новай песняй. А колькі ягад з'елі!

Непадалёку віднеца Мінскае мора (вялікі штучны вадаём), вакол так прыгожа, усюды чуваць смех, вяселья, радасныя словы.

Вось і абед, а пасля абеду адпачынак. Тут усе так клопаціцца аб дзецях, проста не ведаюць, што ім даць, каб толькі яны елі. Толькі яны ўсталі пасля абеду, іх зноў клічуць ў сталовую, кормяць цёпленымі булачкамі з какао. Дзеці гавораць:

— Цяця Жэня, нас увесь час кормяць, мы вельмі паправімся. Усе мы адчуваем сябе цудоўна.

Я. ЯКАЎЛЕВА.

На здымках: уверх — Я. Якаўлева, унізе — дзеці з Бельгіі ў піянерскім лагеры.

Яны аддалі жыццё за Радзіму,

У гераічны летаніс усенароднай партызанскай барацьбы ў Беларусі ў час Вялікай Айчыннай вайны яркую старонку ўпісалі савецкія патрыёты — падпольшчыкі часова акупіраваных гарадоў і населеных пунктаў.

Вывучаючы архіўныя матэрыялы аб самаадданай барацьбе савецкіх людзей супраць гітлераўскіх акупантаў у тыле ворага, мы знайшлі дакумент, які асабліва глыбока ўсхваляваў нас. Гэта быў акт, складзены прадстаўніком адной з воінскіх часцей Беларускага фронту хутка пасля вызвалення горада Гомеля ад фашысцкіх захопнікаў. У ім гаварылася, што ў лютым 1943 г. за падпольна-дыверсійную дзейнасць гітлераўцы ў адзін дзень расстралялі каля 200 рабочых

Гомельскага паравоза-вагонарамонтнага завода (ПВРЗ).

Пасля настойлівых пошукаў былі выяўлены дадатковыя архіўныя дакументы і матэрыялы, сабраны ўспаміны сведкаў, людзей, якім давялося працаваць на заводзе ва ўмовах зварынага гітлераўскага акупацыйнага рэжыму.

Усё гэта дало магчымасць устаноўваць шматлікія факты, якія адлюстроўвалі масавае супраціўленне акупантам рабочых аднаго са стараўшых прадпрыемстваў Беларусі, аб іх мужнай і самаадданай барацьбе ў падполлі, у фашысцкіх засценках, аб стойкасці і беззапаветнай адданасці сваёй сацыялістычнай Радзіме.

I.

Гомельскі паравоз-вагонарамонтны завод заснаваны ў канцы мінулага стагоддзя. На гэтым буйнейшым прадпрыемстве рэспублікі ўжо задобга да вайны склаўся моцны, згуртаваны калектыў. Завод налічваў звыш трох тысяч чалавек.

Успыхнула вайна, многія з рабочых пайшлі на фронт, другія добраахвотна ўступілі ў знішчальныя батальёны і палкі народнага апалчэння. Разам з падраздзяленнямі Савецкай Арміі апалчэнцы стойка і мужна абаранялі свой горад. Але сілы былі няроўныя. 19 жніўня 1941 г. гітлераўскія захопнікі ўварваліся ў Гомель.

Яшчэ да акупацыі, калі лінія фронту толькі набліжалася да Гомеля, з горада былі эвакуіраваны ў савецкі тыл прамысловыя прадпрыемствы, у тым ліку і ПВРЗ — яго абсталяванне, матэрыяльныя каштоў-

насці і іншая маёмасць. Разам з заводам на ўсход выехала і асноўная маса людзей. Але не ўсе рабочыя змаглі эвакуіравацца. У сілу розных абставін частка з іх засталася ў часова акупіраваным фашыстамі горадзе.

Гітлераўцы, захапіўшы горад, рашылі перш за ўсё пусціць у ход ПВРЗ. Гэты завод, размешчаны на важнейшых чыгуначных камунікацыях, павінен быў, як адзначалася ў адным з нямецкіх дакументаў, з'явіцца буйнейшай чыгуначнай майстэрняй па рамонту паравозаў і вагонаў для сярэдняга і паўднёвага ўчасткаў нямецкага фронту. Ва ўцалеўшыя і ў паўразбураныя карпусы завода акупанты пачалі дастаўляць з Францыі, Чэхаславакіі, Аўстрыі, Бельгіі і іншых заняволеных краін нарабаванае абсталяванне — станкі, матэрыялы.

З першага дня акупацыі фашысцкія прыгнатыльнікі ў розных частках горада вывеслі грозныя загады, у якіх рабочым пад пагрозай смертнай кары загадалася з'явіцца на завод. Але людзі, пазнаўшы радасць свабоднага і шчаслівага жыцця пры Савецкай уладзе, не збіраліся мірыцца са становішчам рабы. Яны ўсёй душой ненавідзелі акупантаў і гарэлі жаданнем бязлітасна помсціць, весці непрыкрытую барацьбу з ворагам. Адны з іх пасяліліся ў бліжэйшых вёсках у сваёй або знаёмых, спадзяючыся, што ім удалася звязацца з партызанамі. Іншыя ўтойвалі сваю спецыяльнасць і наогул стараліся не трапіць на вочы акупантам і іх стаўленікам. Гітлераўцы з дапамогай здраднікаў пачалі ўстанаўліваць месцы жыхарства рабочых і пад канвоем дастаўлялі іх на завод. Насільна саганяны савецкія людзі імкнуліся выкарыстаць любую магчымасць, каб нанесці ворагу шкоду. Ужо ў першыя тыдні акупацыі пры разгрузцы станочнага абсталявання былі выведзены са строю каштоўныя станкі, а затым разбіты паравы молат.

К канцу 1941 года на заводзе ўжо дзейнічала некалькі падпольных партызанскіх груп. Яны ўзніклі як па ўласнай ініцыятыве савецкіх патрыётаў, так і па заданню падпольных партыйных і камсамольскіх органаў. У адну з такіх груп уваходзілі выхаванцы гомельскай камсамольскай арганізацыі: маладыя рабочыя Міхаіл Бетанаў, Мікалай Півавараў, Якаў Сляпяноў, Сяргей

Кандрацьеў, Герасім Дзятлаў, Іван Кавалеў, Аляксандр Скабінкоў, Уладзімір Ясіненкі і інш.

Асабліва актыўна пачалі дзейнічаць падпольшчыкі пасля таго, як была ўстаноўлена сувязь з адным з самых актыўных удзельнікаў гарадскога падполля — камуністам Цімафеем Сцяпанавічам Барадзіным. Да вайны малады інжынер Ц. С. Барадзін быў сакратаром камсамольскай арганізацыі фабрыкі «Палесдрук». Рашэннем ЦК КП Беларусі ад 16 жніўня 1941 г. Барадзін быў пакінуты ў тыле ворага для падпольнай работы. З першых дзён ён разгарнуў энергічную дзейнасць: падбіраў надзейных людзей, наладжваў сувязі, устаўляў іўкі, кіраваў дыверсійнымі і тэрарыстычнымі актамі ў горадзе і сам удзельнічаў у іх ажыццяўленні.

Восенню 1941 года Барадзін сустрэўся з С. Кандрацьевым, а затым устанавіў сувязь з М. Піваваравым, М. Бетанавым, Я. Сляпяновым і іншымі падпольшчыкамі завода. Пазней ён пазнаёміў іх са сваім таварышам па падполлі І. Б. Шылавым і дамовіўся, што сувязь будзе падтрымліваць у асноўным праз яго.

Іван Шылаў працаваў да вайны на мясакамбінаце ў Гомелі, а затым па пецёўцы камсамола быў накіраван у ваеннае вучылішча. У акупіраваны Гомель ён прабраўся з акружэння і адразу ўключыўся ў падпольную работу.

На заводзе ўсё часцей пачалі з'яўляцца лістоўкі, якія заклікалі да ўзмацнення супраціўлення прыгнатыльнікам, зводкі Савінфармбюро, савецкія лозунгі і антыфашысцкія надпісы на дошках аб'яў, на заводскіх сценах, у цэхах. Зводкі Савінфармбюро і лістоўкі ў вялікай колькасці дастаўляў на завод І. Б. Шылаў. Гэта быў сапраўды няўлоўны, бяспрашны, мужны і вельмі дасціпны падпольшчык. Аднойчы Іван Шылаў у старой засмаленай спяцоўцы, з перакінутай праз плячо камерай ад аўтамашыны прайшоў амаль увесь горад. Нікому з гітлераўцаў і іх прыслужнікаў і ў галаву не прышло, што ў гэтай падранай камеры знаходзіліся сотні лістовак, прызначаных для падпольшчыкаў ПВРЗ.

Патрыёты мелі свой радыёпрыёмнік, устаноўлены ў падвале дома па вуліцы Авербаха, 29. Яны слухалі радыёперада-

чы з Масквы, прымалі зводкі Савінфармбюро, а затым распаўсюджвалі іх у горадзе і сярод таварышаў па рабоце.

Для лепшай канспірацыі амаль усе члены маладзёжнай падпольнай арганізацыі ўладнаваліся працаваць у начную змену. Спецыяльны пропуск і блакітная навукаўная павязка з надпісам «Дэйчэ рэйхсбан» давалі ім магчымасць свабодна хадзіць ноччу не толькі па тэрыторыі завода, але і па чыгуначных пуцях. Падпольшчыкі ведалі ўсё, што робіцца на чыгуначным вузле. Яны ўстанавілі назіранне за праходжаннем варожых эшалонаў, даведваліся аб іх маршрутах, збіралі падрабязныя звесткі аб колькасці і ўзбраенні воінскіх часцей, якія перакідваліся па чыгунцы, даныя аб колькасці і дыслакацыі мясцовага гарнізона і г. д. Усе гэтыя даныя перадаваліся савецкім разведчыкам або ў партызанскія атрады.

Падпольшчыкі мелі вялікую колькасць ракет і пры налётах савецкай авіяцыі дакладна ўказвалі цэль для нанясення ўдару.

Па заданню партызан савецкія патрыёты выраблялі на заводзе спецыяльныя металічныя формы розных размераў. Партызаны налівалі ў гэтыя формы выплаўлены са снарадаў і авіябомб тол, і-міна, атрыманая такім чынам, амаль нічым не адрознівалася ад стандартнай. Падпольшчыкі мелі сваіх надзейных людзей у канторы завода, пры дапамозе якіх даставалі пропускі, аўсайсы (пасведчанні), навукаўныя павязкі; усё гэта вельмі дапамагала ім у іх небяспечнай рабоце. Яны ўкрывалі разведчыкаў і партызанскіх сувязных ад фашысцкіх шпікаў, дапамагалі многім савецкім воінам вырвацца з фашысцкага палону, забяспечвалі іх вопраткай, дакументамі, уладкоўвалі на работу на завод, а затым перапраўлялі ў партызанскія атрады.

Адным са слаўных патрыятычных подзвігаў, якія зрабілі падпольшчыкі завода, з'явіўся збор сродкаў у фонд абароны краіны. Адзін са старэйшых рабочых завода Андрэй Фіравіч Пашкоўскі раскажае: «Мы ведалі, што пагражае нам у вышадку, калі фашысты даведаюцца аб зборы сродкаў у фонд абароны, але жаданне дапамагчы Радзіме, падзіліцца самым апошнім у цяжкі для яе час было мацней усялякага страху. Мы ж савецкія людзі!».

Сабраныя грошы і аблігацыі перадаваліся ў партызанскія атрады, а адтуль адпраўляліся за лінію фронту. Сакратар Гомельскага падпольнага абкома партыі І. П. Кожар 29 чэрвеня 1943 года пісаў у Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Беларусі, што партызаны і працоўныя Гомельскай вобласці сабралі і пераслалі ў фонд абароны краіны каля 500 тысяч рублёў.

II.

Заводскім патрыётам, як і падпольшчыкам горада ў цэлым, даводзілася дзейнічаць у неверагодна цяжкіх і складаных

умовах крывавага гітлераўскага рэжыму.

З першых дзён акупацыі ў Гомелі настаянна дыслацыраваліся буйны ваенны гарнізон, які налічваў да трох з паловай тысяч варожых салдат і афіцэраў. Тут жа размяшчаліся шматлікія армейскія рэзервы, штаб 221-й ахоўнай дывізіі і г. д. Па меры прасоўвання фронту на ўсход горад усё больш і больш аблытваўся тустой сеткай розных карных органаў ворага. Па вуліцы Сталярнай, 57, у памяшканні, дзе да вайны знаходзіліся дзіцячыя яслі, размясціўся СД. Пры ім былі следчая група, турэмны корпус і канцлагер. На рагу вуліц Пляханова і Палявой асталявалася тайная паліцыйная паліцыя (ГФП); у Доме камуны — кантразведчы орган гітлераўскай ваеннай разведкі «абвергрупа 315» (ГМ); па Ветраўнай вуліцы, д. № 5, — паліцыйная жандармерія; па вуліцы Савецкай у доме № 104 знаходзілася гарадская паліцыя, а ў доме № 59 — абласная паліцыя. Па Пралетарскай вуліцы ў доме № 14 размяшчалася ваенна-паліцыйная камендатура № 551.

Горад быў разбіты на пяць паліцыйскіх участкаў. Шосты ўчастак знаходзіўся ў Нова-Беліцы.

Вясной 1942 года гітлераўцы правялі ў Гомелі масавы арышты савецкіх людзей. Яны спадзяваліся, што такім шляхам змогуць вылавіць падпольшчыкаў горада. На заводзе ПВРЗ было арыштавана каля 15 чалавек, у асноўным рабочых дзейнай змены, якіх абвінавачвалі ў падпольнай дыверсійнай дзейнасці. Усіх іх доўга катвалі, а затым расстралялі. У гэты ж час былі арыштаваны Ц. Барадзін і І. Шылаў. У засценках СД яны перанеслі нечалавечыя катаванні і загінулі смерцю герояў.

Ц. Барадзіну і І. Шылаву ўдалося перадаць з турмы сваім родным і блізкім некалькі пісьмаў.

У сваім пісьме Ваня Шылаў пісаў:

«9 мая 1942 года. Дарагія мае бацькі і браты! Я зараз знаходжуся ў турме. Абвінавачванне прад'яўляюць вельмі важнае. Напэўна, прыдзецца развітацца з жыццём. Але што зробіш? Не я першы і не я, відавочна, апошні. Таму прашу вельмі не засмучацца. Ведайце, што я паміраю, любячы вас, мае дарагія бацькі, сваю жонку і дачку, любячы сваю Радзіму. Калі знойдзецца калі-небудзь мая сям'я, то няхай гэта пісьмо напамінецца ёй аб апошніх днях майго жыцця. Уцалеў на фронце, але не ўцалеў дома. Зусім зразумела, але гэта няхай не засмучае маю сям'ю».

Сёння было першае следства, а ў панядзелак, 11.5, будзе другое, дзе будзе біць і катаваць. Я баюся, як бы з-за гэтага глумства не пацярпелі і вы. На гэтым канчаю сёння. Будзе магчымасць, напішу яшчэ, а пакуль — бывайце, цалую ўсіх».

Ваш Ваня».

Нельга без хвалання чытаць перадемяротнае пісьмо палымянага патрыёта, стойкага камуніста Цімафея Барадзіна.

Вось што ён пісаў перад пакараннем:

«Родныя!
У апошні час пішу вам. Відаць, мой такі лёс, каб памерці ад кулі.
Мама, папа, Валя, Тоня, Ліда, Ніна, Жэня, Валодзя, Аркадзій, Саша, калі я быў да каго несправядлівым, даруйце мне».

На здымку (зверху ўніз): члены маладзёжнай падпольнай партызанскай арганізацыі, якая дзейнічала ў горадзе Гомелі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, — Іван ШЫЛАУ, Міхаіл БЕТАНУ, Мікалай ПІВАВАРАУ, Сяргей КАНДРАЦЬЕУ, Іван КАВАЛЕУ і Якаў СЛЯПЯНОУ.

За шчасце і мір на зямлі

Дарагія, беражыце сябе, не крыўдзіце адзін аднаго.

Папа, беражыце Таню і Сашу.

Прывітанне ў перадсмяротны час усім родным і знаёмым.

20. V. 42 г.

БАРАДЗІН

Цімафей Сцяп.

Арышт і смерць Ц. Барадзіна і І. Шылава былі цяжкай стратай для Гомельскага падполля. Цяжка перажывала гэту страту падпольная група ПВРЗ. Але маладыя патрыёты не скла-лі зброю.

Летам 1942 г. адзін з патрыётаў з ПВРЗ І. Півавараў уста-навіў непасрэдную сувязь з са-кратаром падпольнага гаркома камсамола А. Ісачанкам. Ён атрымаваў ад яго лістоўкі, зводкі Савінфармбюро і неабходныя ўказанні па дыверсійнай рабоце.

Паралельна як на заводзе, так і ў цэлым на чыгуначным вузле дзейнічалі і іншыя няўлоўныя падпольна-дыверсійныя групы. Аб сіле ўдараў гэтых груп сведчаць нямецкія даку-менты, з якіх бачна, што гітле-раўскія чыгуначныя інстанцыі Гомеля і Мінска білі трывогу і прасілі тэрміновай данамогі з Берліна.

Вясной 1942 г. з-за дыверсій і сабатажу чыгуначнікаў пара-

Служба гітлераўскай ваеннай разведкі і контрразведкі ўскла-дала на яго вялікія надзеі.

Гэты інтрыган і авантурыст, злосны ненавіснік Савецкага Саюза, быў вопытным шпіёнам нямецкай разведкі. Некаторы час ён пражываў у Маскве, а ў 1918 годзе яму ўдалося ўцячы ў Рыгу. Гартман у дасканаласці валодаў, акрамя рускай, яшчэ 4 мовамі. Напярэдадні вайны ён атрымаў ад фашысцкага фюрэра званне штурмбанфюрэра, з'яўляўся камандзірам палка СА і старанна рыхтаваў кадры фашысцкіх галаварэзаў, за што неаднаразова быў адзначан узнагародамі.

Гартман са здраднікаў і крымінальнікаў, кулакоў і белавар-дзейцаў пачаў арганізоўваць сваю агентуру. Акрамя таго, ён вербаваў і прывозіў здраднікаў з Новазыхава, Унечы, Суража, Бранска і іншых месц, на якія распаўсюджвалася дзейнасць «абвергрупы 315». Многія з гэтых вырадкаў пачалі працаваць на ПВРЗ і чыгуначным вузле. Гартман дзейнічаў і іншымі метадамі. У кватэры некаторых чыгуначнікаў, рабочых завода або на суседстве з імі ён пад выглядам бежанцаў усяляў сваіх шпіёнаў. Было створана некалькі канспіратыўных ква-

газет, зводкі Савінфармбюро. Падпольшчыкаў сунакойвала тоё, што некаторыя з іх ведалі Глушакова яшчэ да вайны як былога савецкага афіцэра, ды і родам ён быў таксама з Гомеля. Здрадніку ўдалося высвет-ліць, што на заводзе рыхтуецца буйная дыверсія. Падпольшчыкі рашылі прыпаднесці гітлераў-цам «падарунак» да Дня Савец-кай Арміі.

К гэтаму часу на заводзе ад-былася яшчэ адна важная па-дзея. У пачатку лютага 1943 г. фашысты адзначалі трохдзён-ную жалобу з выпадку разгрому пад Сталінградам гітлераўскіх войск. Фашысцкі жалобны флаг быў вывешаны і над ПВРЗ. Але ў першую ж ноч гэты флаг быў сарваны, і на яго месцы савец-кія патрыёты прымацавалі чыр-воны флаг з надпісам: «Слава Чырвонай Арміі!». Гітлераўцы перапалохаліся не на жарт. Зон-дэрфюрэр Гартман, боючыся за сваю шкуру, рашыў дзейнічаць неадкладна. Ён загадаў Глуша-кову і яшчэ аднаму свайму аген-ту па клічцы «Воб» узяць на ўлік усіх рабочых, якія жадаюць пайсці ў партызанскі атрад.

7 лютага 1943 г. здраднік Глушакоў па загаду Гартмана павінен быў сабраць да сябе на кватэру найбольш актыўных удзельнікаў падполля пад вы-глядом сустрэчы з прадстаўні-ком аднаго з партызанскіх атра-даў. Хітра і гніосна задума-ная правакацыя гітлераўцаў ме-ла мэтай высветліць яшчэ да арышта планы падпольшчыкаў і непасрэдных выканаўцаў дывер-сій. Але на кватэру Глушакова прыйшло ўсяго 5 чалавек. Ту-ды ж з'явіўся і агент «абвергрупы 315», нейкі Ціханаў, які вы-даў сябе за прадстаўніка аднаго з партызанскіх атрадаў. Ціханаў патрабаваў назваць прозвішчы актыўных падпольшчыкаў бы-цам бы для прадстаўлення да ўрадавых узнагарод. Падполь-шчыкі, ведаючы наказ Ц. Бара-дзіна — нікога аб рабоце не ін-фармаваць, адразу зразумелі, што гэта пастка. Нічога не ска-заўшы правакатару, яны рашылі разыйсціся. Але было позна. У гэты час з'явіўся зондэрфюрэр Гартман з салдатамі і ўсіх іх арыштаваў.

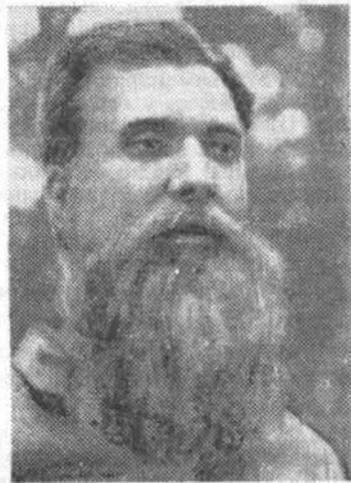
Арышты ў горадзе працягва-ліся ўсю ноч і наступны дзень. Вялікую групу савецкіх патрыё-таў гітлераўцы ўзялі прама з завода. Усяго было схоплены ка-ля 200 чалавек рабочых ПВРЗ, у тым ліку ўсяякая змена па-равозна-зборачнага цэха.

Сярод арыштаваных знаходзі-ліся Півавараў Мікалай, Сле-пянюк Якаў, Кандрацьеў Сяргей, Кавалёў Іван, Дзятлаў Герасім, Жалезнякоў Васіль, Ясініскі Уладзімір, Алімаў Мі-калай, Кіршанаў Рыгор, Марозаў Фёдар, Панкоў Пётр, Пуцёйка Іван, Юсупаў Валянцін, Зайцаў Міхаіл, Салмычаў Аляксандр, Скабянюк Аляксандр, Анкудзі-наў Іван, Дзятлаў Грыгорый, Драздоў, Волкаў і многія ін-шыя. У турме знаходзіўся і адзін з актыўных падпольшчы-каў завода Міхаіл Бетанаў, за-падзраны ў знішчэнні фашысц-кага жалобнага флага.

Допыты вёў зондэрфюрэр Гартман, следчы «абвергрупы 315» Сокалаў і іншыя супрацоў-нікі гітлераўскага контрразвед-чага органа. Яны патрабавалі, каб рабочыя выдалі актыўных удзельнікаў падполля, арганіза-тараў дыверсій, ініцыятараў збо-ру сродкаў у фонд абароны і г. д. У час допытаў арыштава-ныя падвяргаліся страшэнным катаванням.

22 лютага 1943 года гітле-раўскія бандыты наладзілі кры-вавую бойню. Яны вывезлі са-вецкіх патрыётаў за горад у Назараўскі лес і каля вёскі Ле-шчанец расстралялі іх.

Як расказваюць відомцы, у гэты дзень родныя і блізкія арыштаваных, прадчуваючы бя-ду, яшчэ з начы тоўпіліся ля ва-рот турмы, Жонкі арыштаваных прывялі і прынеслі на руках дзяцей. Прыгнечаныя горам лю-

дзі дедзь трымаўся на нагах. Калі адчыніліся турэмныя варо-ты і паказаліся першыя машы-ны з арыштаванымі рабочымі, натоўп, не звяртаючы ўвагі на моцную ахову, з крыкам і пла-чам рвануўся да машын. Гіт-лераўцы і іх паліцэйскія пры-служнікі адкрылі агонь і пачалі бязлітасна збіваць старых, жан-чын і дзяцей.

На адной з машын, у парва-ным адзенні, худыя і збітыя, стаялі звязаныя паміж сабой М. Бетанаў, С. Кандрацьеў, І. Кавалёў; крыху далей — М. Півавараў і Г. Дзятлаў. Хтосьці з іх крыкнуў: «Бывайце, людзі! Пнём за народ, за Радзіму!». Нягледзячы на збі-ванні і пагрозы аховы, такія воклічы раздаваліся і з іншых машын. Савецкія патрыёты змаглі па дарозе выкінуць не-калькі акрываўленых хусцінак. На адной з іх крывёю было напісана: «Паміраю за справу рабочых» і адрас Бетанава. На другім — «Кавалёў Іван загінуў за...»

Азвярэлыя фашысцкія банды-ты працягвалі збіваць асуджа-ных на смерць савецкіх людзей і на месцы пакарання. Іх пры-мушалі раздзявацца дагала і за-тым ва ўпор расстрэльвалі з аўтаматаў і пісталетаў. Сярод арыштаваных знаходзілася не-калькі жанчын. Адну з іх фа-шысцкія каты кінулі ў турму з маленькім дзіцем проста з ро-дома. Яна стаяла каля ямы, моцна прыціснуўшы малютку. Фашысцкі кат вырваў з яе рук дзіця, пераламаў яму аб сваё калена пазваночнік і кінуў у яму. Жанчына сама кінулася ўслед за дзіцем.

Гітлераўцы, напоўніўшы да канца чалавечымі целамі ямы, наспех засыпалі іх зямлёй. Над магілай, як расказваюць віда-вочцы, яшчэ доўга варушыла-ся прамочаная чырвоная пенай зямля.

III

Учыніўшы жудаснае злачын-ства над чыгуначнікамі, акупан-ты спадзяваліся, што яны прымусяць пакарыцца астатніх рабочых, навідуць у горадзе страх і падавяць усялякае супраціўленне.

Аднак зверская расправа над патрыётамі выклікала бурю гневу сярод насельніцтва горада. Непрымырмая ня-навісь да акупантаў падыма-ла масы людзей на актыўную барацьбу з ворагам. На заводзе стварыліся новыя падпольна-дыверсійныя групы.

На ПВРЗ і іншыя аб'екты чы-гуначнага вузла ўсё часцей ста-лі пранікаць партызанскія су-вязаныя, разведчыкі і дыверсій-ныя групы, асабліва з атрадаў «Балышавік», Імя Шчорса і ін-шых, якія па заданню падполь-ных партыйных і камсамольскіх органаў, камандавання парты-занскіх атрадаў зрабілі сумесна з падпольшчыкамі нямала сме-лых баявых аперацый. Асабліва вызначыліся ў правядзенні ды-версій маладзёжна-камсамоль-скія групы Івана Жалезнякова, Пятра Вароніна, Волгі Радзько-вай, створаныя падпольным гар-комом камсамола. Разам з мала-дымі патрыётамі завода і чы-гуначнага вузла яны ні днём, ні ноччу не давалі спакою гітле-раўскім акупантам.

На здымках (злева направа): Герой Савецкага Саюза, сакратар Гомельскага гаркома партыі Е. П. БАРЫКІН у перыяд знаходжання ў партызанскім атрадзе, Герой Савецкага Саюза, сакратар Гомельскага падпольнага гаркома А. Л. ІСАЧАНКА і адзін з самых актыўных падпольшчыкаў Ц. С. БАРАДЗІН.

Гітлераўцы рашылі распра-віцца з падпольшчыкамі адным ударам. Карнікі хапалі ўсіх, хто трапіў пад рукі. У другой па-лавіне верасня 1943 года ў го-мельскай турме, як сведчаць да-кументы і матэрыялы, знаходзі-лася каля паўтары тысячы арыштаваных савецкіх грамадзян.

Людзі, асуджаныя на смерць, адчайна супраціўляліся. У мно-гія камеры карнікі баяліся за-ходзіць, бо на іх разлітавана кідаліся арыштаваныя. Па зага-ду начальніка турмы, крывавага злачынцы Запекі, ахоўнікі, перш чым адчыніць камеру, аб-стрэльвалі яе дзверы аўтамат-нымі чэргамі. Адзін з былых гітлераўскіх супольнікаў, які служыў у ахове турмы, пака-зваў судовым органам:

«У многіх камерах арышта-ваныя, асуджаныя на смерць, хорам спявалі «Інтэрнацыянал», «Масква мая» і рад іншых са-вецкіх песень. Наша старан-насць спыніць спяванне зняво-леных нічога не дала. На папяр-эджанні і пагрозы арыштава-ныя не звярталі ніякай увагі, яшчэ гучней і мацней працягва-лі спяваць».

У турме загінулі кіраўнікі і актыўныя удзельнікі маладзёж-ных патрыятычных груп Іван Жалезнякоў, Пётр Сцяпанаў, Зінаіда Баравікова і многія ін-шыя.

На працягу пяці сутак акупан-ты расстралялі звыш тыся-чы савецкіх патрыётаў, якія знаходзіліся ў гомельскай тур-ме. Сярод іх было нямала мала-дых рабочых ПВРЗ, чыгуначна-га вузла і іншых прамысловых прадпрыемстваў горада. Усе яны аддалі сваё жыццё за свабо-ду і незалежнасць нашай Радзі-мы, за шчасце і мір на зямлі.

В. РАМАНОЎСКИ,
загадчык сектара гісторыі
Вялікай Айчыннай вайны
Інстытута гісторыі АН
БССР.

Вось ён, «новы парадак», які спрабавалі ўстанавіць крываваыя фашысцкія вылюдкі ў часова захопленым, але не скарывымся Гомелі. На гэтым здымку, узятым у палоннага гітлераўца, фашысц-кія садцысты цынчна адлюстравалі адну з многіх распраў над са-вецкімі патрыётамі. Але ні лютыя катаванні, ні смерць не змаглі зламіць мужнасці гомельскіх падпольшчыкаў у іх барацьбе з азвя-рэлым ворагам.

возны парк у Гомелі знаходзіў-ся ў катастрафічным станові-шчы. З гэтай прычыны галоў-ная чыгуначная дырэкцыя ў Мінску ў сваім сакрэтным даня-сенні ад 20 мая 1942 года ў генеральную чыгуначную дырэк-цыю ў Варшаве паведаміла:

«Паязды, якія ідуць у бок фронту, вымушаны ў Гомелі затрымлівацца ў сярэднім на 40—50 гадзін. І амаль 50 пра-цэнтаў паравозаў вяртаецца зноў, не даходзячы да станцый прызначэння».

Фашысцкае камандаванне, за-ненакае на становішчам спраў у Гомелі, пачало тэрмінова пры-маць меры. У рух былі прыве-дзены рэзервы службы бяспекі. У Гомель з Кельна і Браслаў на чыгуначныя аб'екты накіравалі атрад жандараў, якія мелі вя-лікі вопыт барацьбы з рабочымі Германіі. Па ліні ведамства на-чальніка гітлераўскай ваеннай разведкі і контрразведкі адмі-рала Канарыса таксама былі прыняты меры.

У чэрвені 1942 г. у Гомель прыбыў адзін з кіруючых супрацоўнікаў фашысцкага контр-разведчага органа «Абвер» зон-дэрфюрэр Гартман Курт Юлье-віч, ён жа Кірыл Ражкоў, Курт Кенкарт, Пётр Крывапосаў,

тэр. Гартман з'яўляўся туды ў большасці выпадкаў у цывіль-ным адзенні, слухаў данясенні агентаў і даваў ім заданні. Аген-ты абвера былі расставлены на ўсіх магчымых шляхах, па якіх пранікалі на сувязь з чыгунач-нікамі партызанскія сувязныя і разведчыкі.

Такім жа густым павуціннем стараліся аблытаць савецкіх па-трыётаў і іншыя карныя орга-ны акупантаў. Але час ішоў, а вынікаў карнікі не мелі. Ні жорсткі тэрор, ні звышумоцне-ная ахова не палохалі савецкіх патрыётаў. Завод паранейшаму працаваў з перабоямі; паравозы і вагоны выходзілі з рамонту з бракам; дыверсіі на чыгуначным вузле і на заводзе працягваліся.

У канцы 1942 года зондэр-фюрэру ўдалося ўвесці ў ася-роддзе савецкіх патрыётаў на ПВРЗ свайго агента Глушакова, засланага падпольшчыкам пад выглядам савецкага разведчыка, быццам прыбыўшага з-за лініі фронту. Каб ён мог лягчэй увай-сці ў довер'е да падпольшчыкаў, Гартман ішоў на ўсялякія пра-вакацыі. Ён забяспечваў яго фіктыўнымі дакументамі і матэ-рыяламі, даваў для паказу рабо-чым асобныя нумары савецкіх

НА МАТЧЫНАЙ З'ЯМЛІ

Рэпартаж

Поезд Берлін — Масква бег ды бег, увесь час набіраючы хуткасць. Здавалася, што разам з пасажырамі ён спяшаўся дадому.

Да-до-му, да-до-му — рытмічна адбівалі на стыках рэек сваю вясёлую песню колы, а за вокнамі вагонаў мільгацелі лясы, пералескі, балоты...

У адным з вагонаў скарага поезда ехала група дзяцей. Ім здавалася, што марудна цягнуцца час, што павольна ідзе поезд. Іх звонкія ўсхваляваныя галасы чуліся ва ўсіх купэ вагона. Стройна прывабная жанчына ледзьве паспявала адказаць на дзіцячыя пытанні. А пытанніў было многа, нават вельмі.

— Якая яна, матчына Радзіма?

— А людзі там вясёлыя?
— А гарады якія?

Яўгенія Яўрэмаўна Якаўлева падрабязна расказвае юным сябрам аб сваёй незабыўнай Радзіме, аб яе гарадах і вёсках, аб грандыёзным будаўніцтве, аб людзях. Маленькіх слухачоў цікавяць піянерскія лагеры. Яны ж самі, дзеці нашых суайчыннікаў з Бельгіі, едуць адпачываць у адзін з піянерскіх лагераў Беларусі.

У гады вайны іх маці вораг гвалтоўна вывез з родных мясцін у Германію. Вышаўшы замуж за бельгійскіх рабочых — такіх жа вязняў фашысцкіх лагераў, — яны назаўсёды засталіся ў Бельгіі.

Матчына мова ніколі не забываецца. Жанчыны вучаць сваіх дзяцей роднай мове, расказваюць аб Савецкай краіне, чытаюць кнігі савецкіх пісьменнікаў.

І вось цяпер у вагоне гучыць руская і французская гаворка. Пасажыры ўважліва прыслухоўваюцца да слоў Яўгеніі Яўрэмаўны, цікавяцца яе лёсам.

... Якаўлева нарадзілася ў Савецкім Саюзе, у горадзе Сталіна. Шаснаццацігадовай дзячынай у адзін са страшэнных дзён акупацыі 1942 года замкнулі яе разам з іншымі жанчынамі ў таварны вагон і павезлі, галодных, у чужую краіну. У лагеры Дуйсбург яна пазнаёмілася з бельгійскім рабочым-цесляром. У цяжкую гадзіну ён падтрымаў дзяўчыну. Яны пасябравалі, а праз некалькі год Яўгенія стала яго жонкай.

Радзіма не забываецца, як не забываецца родная мова. Яўгенія Якаўлева стала актывісткай Саюза Савецкіх Грамадзян Бельгіі. У горадзе Льежы яна кіруе мастацкай самадзейнасцю саюза, распаўсюджвае савецкія газеты і часопісы, наладжвае вечары, дапамагае дзецям вывучаць рускую мову.

— Так, і людзі ў Савецкім Саюзе вясёлыя і шчаслівыя, і гарады прыгожыя і вялікія, — адказвае Яўгенія Яўрэмаўна дзецям. Яна запявае песню «Широка страна моя родная». І ўрачыстыя словы гучаць у поездзе, які выязе дзяцей на матчыну зямлю.

— А жалезная заслона будзе? — пытае адна з дзяўчынак. Якаўлева ўсміхаецца.

Ёй не прышлося адказваць на гэтае пытанне. Поезд падышоў да Брэста. Савецкі пагранічнік ласкава ўсміхаецца дзецям, іх вітаюць сустракаючыя. Савецкая Радзіма ветліва пры-

мае ўсіх, хто едзе да яе з адкрытым сэрцам.

... А вось і лагер. Раскінуўся ён недалёка ад Мінска. Прыгожыя цагляныя домікі — спальні, утульная сталовая, піянерскі пакой, медыцынскі пункт, спартыўная пляцоўка размясціліся ў вялікім сасновым лесе. Усё гэта да паслуг нашых гасцей. Савецкія піянеры і супрацоўнікі лагера радасна сустралі іх, і з першых мінут госці адчулі сябе як дома.

Пасля смачнага сьнедання пачалося знаёмства.

— Мянне завуць Генадзій. Прозвішча мамы — Меншых, а таты — Сюі, — прадстаўляецца гаспадарам лагера адзін з гасцей. Ён просіць баян. Тамара Лявшка-Стыньон запявае

на Анна Марко — Дэльсо. Яна з цікавасцю даведалася, што і лячэнне, і вучоба ў савецкай краіне бясплатныя.

Хутка праяліць месяц знаходжання нашых гасцей у піянерскім лагеры. Мы не сумняваемся, што нашы госці раскажуць у Бельгіі сваякам і знаёмым аб матчынай Радзіме, аб савецкіх людзях, з якімі давялося пазнаёміцца, пасябраваць.

Міхась БУРЫ.
Фота аўтара.

сувязей з суайчыннікамі Рыгор Раманавіч Шырма і член секцыі, рэдактар газеты «Голас Радзімы» Леанід Януаравіч Прокша, супрацоўнікі газеты.

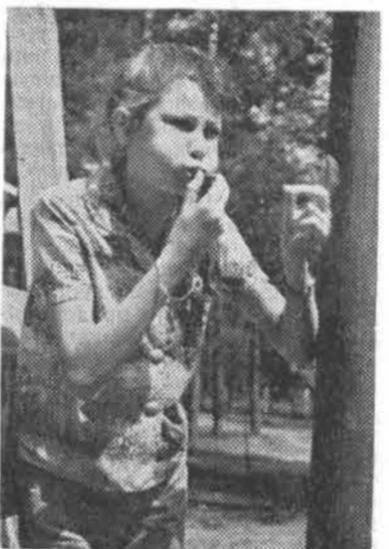
На шчырую гутарку сабраліся ва ўтульнай альтанцы. Дзяцей пачаставалі беларускімі цукеркамі, расказалі аб жыцці ў нашай рэспубліцы, пажадалі шчаслівага адпачынку. Потым госці з Бельгіі зноў спявалі, чыталі вершы. Жазефіна Варочіна — Нерынкс прачытала верш на рускай мове «Марак» (фота № 7 і 8).

Той факт, што на чужыне дзеці ад матак навучыліся роднай мове, родным песням, вельмі ўзрушыў народнага артыста СССР Рыгора Раманавіча Шырму. Звяртаючыся да дзяцей, ён сказаў:

— Калі будзеце пісаць дадому, да сваіх бацькоў, перадайце ім ад майго імя і імя Беларускай секцыі Камітэта за вяртанне на Радзіму і развіццё культурных сувязей з суайчыннікамі шчырую падзяку за тое, што яны выхавалі такіх добрых дзяцей.

На наступны дзень нашы госці пабывалі ў Мінску. Да помніка Перамогі яны прынеслі сабраныя палыявыя кветкі. У адной з клінік горада іх агледзелі ўрачы. За час знаходжання ў лагеры дзецям будзе аказана патрэбная медыцынская дапамога, яны падлечаць зубы.

— І грошы ў нас за лячэння не ўзялі! — сказала здзіўлена

«Падмаскоўныя вечары» пад акампанемент баяна (фота № 1).

Змоўкла песня. Генадзій адсунуў убок баян. Маша Акіменка-Ванлаэр пачынае жартоўную бельгійскую песенку «Мустафа». І хор, які папоўніўся піянерамі, падхоплівае яе (фота № 2).

Мінскія піянеры, што адпачываюць у лагеры «Крыжоўка», з ахвотай задавальняюць ціканасць гасцей.

— Вось так пішучь па-беларуску слова «Радзіма», — тлумачыць новым сябрам Валодзія Клімовіч (фота № 3).

А ў гэты ж час на спартыўнай пляцоўцы разгарэлася гульня ў валеібол. Строгі суддзя Маша Акіменка-Ванлаэр не даруе парушэнняў правіл (фота № 4). Гульня праходзіла з пераменным поспехам, але перамогу атрымала каманда першага атрада, у склад якой уваходзілі і госці.

Многа глядачоў сабралася ля стала, дзе Жак Карнільеў-Дэфрэй гуляў у пінг-понг з піянерам 31-й мінскай школы Віктарам Рагозіным. Сілы сапернікаў аказаліся роўнымі. Суддзя зафіксаваў нічыю.

Раніцой дзяцей пабудзілі гукі лагернага горна. Ён запрашаў іх на сьнеданне, паведамляў аб іх паходзе на Мінскае возера. З захапленнем глядзеў самы маленькі з гасцей Эдзі Качаткоў — дэ Конінк на гарніста лагера вучня 26-й школы Уладзіміра Мандрынскага. Нарэшце, хланчук не вытрымаў.

— Хачу і я павучыцца, — напросіў ён Уладзіміра (фота № 5).

Пасля дзённага адпачынку нядрэнна пачытаць цікавую кніжку. Што можна прапанаваць сябрам? Канешне, «Як гартавалася сталь» Астроўскага, Валеры Грэккі — вучань школы № 20 рашыў да канца змены прачытаць гэтым любімую кніжку (фота № 6).

Вечарам павіншаваць дзяцей з прыездам у Савецкі Саюз прыбылі старшыня Беларускай секцыі Камітэта за вяртанне на Радзіму і развіццё культурных

РАДЫЁ

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ
Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу:
на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30;
на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін.
Па нядзелях: на хвалях 30,83 метра і 227 метраў з 8 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін;
на сярэдняй хвалі 227 метраў з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30.
НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ
Па нядзелях — ад 8 гадзін да 8 гадзін 30 мінут па сярэднеўрапейскаму часу на хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) і на сярэдняй хвалі 227 метраў.
ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ
Слухайце штодзённа нашы ра-

дыёперадачы па нью-йоркскому часу: з 19.30 да 20.30 на хвалях: 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).
НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ
Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскому часу на кароткіх хвалях 25,08 метра (ці 11 960 кілагерцаў), 31,23 метра (ці 9 605 кілагерцаў), 31,04 метра (ці 9 665 кілагерцаў).
НАШ АДРАС
Мінск, праспект імя Сталіна, 77. Дом друку, пакой № 20. Для пісьмаў (lir Briefe): Minsk, Post-shlessiach № 14.
РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ